

Az orosz–ukrán háború hadművészeti tapasztalatai

A Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Bizottsága és a Magyar Hadtudományi Társaság közös konferenciája, 2023. november 3.

2023. november 3-án rendezte meg a Magyar Tudományos Akadémia IX. osztály Hadtudományi Bizottsága (MTA HB) és a Magyar Hadtudományi Társaság (MHTT) a 2022. február 24-én kitört orosz–ukrán háború biztonságpolitikai és hadművészeti aspektusait tárgyaló konferenciát. A rendezvényre komoly érdeklődés mellett, a Zrínyi Miklós Laktanya és Egyetemi Campus M. Szabó Miklós altábornagy Díszteremben került sor, melyet mások mellett megtisztelte jelenlétével Kajári Ferenc altábornagy, a Magyar Honvédség Honvéd Vezérkar főnökének helyettese is. A teltházás rendezvényen két szekcióban nyolc előadás hangzott el, melyek után szekciónként a jelenlévők kérdéseket tehettek fel a médiából is jól ismert szakértőknek.

A konferencia *Szenes Zoltán* nyugállományú vezérezredes megnyitójával vette kezdetét. Az MHTT elnöke elmondta, hogy az Országgyűlés 2003-ban határozta el, hogy minden év november 3-a a tudomány napja Magyarországon, emlékezve gróf Széchenyi István 1825-ben tett nagylelkű felajánlására. Ehhez kapcsolódóan megjegyezte, hogy két évvel korábban, 2001-ben az UNESCO, az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete november 10-ét a tudomány világnapjává nyilvánította. Hangsúlyozta, hogy e két dátumhoz kapcsolódnak minden év novemberében a magyarországi tudományos rendezvények. Idén az MTA a *Tudomány: válaszok a globális kihívásokra* címet választotta mottóként a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozathoz, melyhez ez a hadtudományi konferencia is csatlakozik.

Az első szekció nyitó előadását *Kis-Benedek József* nyugállományú ezredes, az MTA doktora tartotta „Az orosz–ukrán háború globális és regionális összefüggései” címmel. Bevezetőjében elmondta, hogy a szomszédunkban zajló háborút aszimmetrikus és proxy háborúnak tartja, melynek egyelőre nem látható a végkimenetele. A háború hatásainak vizsgálata során az orosz közel-külföld államainak áttekintése mellett Észak- és Dél-Korea szerepének számbavétele is szerepelt az előadásban, előbbi az oroszoknak szállított lőszer, utóbbi az Ukrajnának nyújtott támogatás kapcsán. Kis-Benedek József Törökországgal kapcsolatban kiemelte annak kettős politikáját, hangsúlyozva egyúttal azt, hogy inkább az orosz oldal támogatása figyelhető

meg az ország politikájában. A háború globális hatásairól szólva a szakértő elmondta, hogy 2022 februárja a bizonytalanság korának eljövételét hozta el: megbolydult a világ pénzügyi rendszere, átalakult a logisztikai és az energetikai struktúra, és mélypontra került az orosz-amerikai viszony. Előadását zárva kijelentette, hogy a háború messzemenő következményekkel jár humanitárius vonatkozásban, valamint az élelmisszer- és energiabiztonság területén is.

„Az Oroszországi Föderáció stratégiai céljainak változásai az Ukrajna elleni háborúban, 2022. február – 2023. október” című előadásában *Rácz András* elmondta, hogy az utóbbi évtizedben az Oroszországi Föderáció nem rendelkezett stratégiai „mestertervvel” az ukrajnai helyzet vonatkozásában. Ezt igazolandó, a Budapesti Corvinus Egyetem mesteroktatója 2014-től, kronológiai sorrendben tárgyalva mutatta be az események menetét. A háború 2022. február 24-től kezdődő időszakát négy fázisra bontva ismertette. Az első etapban az oroszok egyértelműen egy gyors lefolyású háború során elért katonai győzelem kivívására törekedtek. Ennek a célnak a megghiúsulása után a második fázisban Moszkva a Donbaszban található ukrán erők megsemmisítését kívánta elérni, azonban az események alakulására Oroszország részleges mozgósítással és a Wagner-csoport alkalmazásával volt kénytelen reagálni. A harmadik szakasz fő célja a megszállt területek orosz annexiója volt, míg a negyedikben – az ukrán ellenállás kifulladására után – a Nyugat ellenállásának megtörése az Oroszországi Föderáció célja. Az előadás végén kiemelte, hogy az orosz tervek megvalósulását nagyban veszélyeztetik a megszállt területeken tevékenykedő ukrán partizánok.

A szekció harmadik előadója *Resperger István* ezredes, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Szent István Biztonságkutató Központ vezetője volt. „Keleten a helyzet változatlan. Az orosz–ukrán háború szárazföldi műveleteinek tapasztalatai” című előadásában elmondta, hogy az oroszok által tervezett gyors lefolyású háború, melyet a közvélemény „villámháború” kifejezéssel azonosít, elsősorban a logisztikai és az összeköttetésben tapasztalható problémák, valamint az ukrán ellenállás miatt nem lehetett sikeres. Az egyetemi tanár számos ábrával és térképpel illusztrált prezentációjában külön kitért a jelenlegi patthelyzetre, rámutatva az orosz védelmi vonalak elleni ukrán támadások hatástalanságára. A szembenálló erőket összevetve Resperger ezredes elmondta, hogy az orosz haderő vélelmezett túlereje a nyugatiak által Ukrajnának nyújtott katonai támogatások hatására teljesen eltűnt, az erőviszonyok pedig kiegyenlítődték. Az egyetemi tanár a clausewitzi hármasságról szólva kiemelte, hogy a háború végkimenetelére a szembenálló országok lakossága gyakorolja majd a döntő befolyást.

Az első szekció záró előadásában *Tóth András* alezredes, a Magyar Honvédség Haderőmodernizációs és Transzformációs Parancsnokság Elemzési és Tervezési Igazgatóság főtisztje az orosz–ukrán háború páncélos tapasztalatait mutatta be. Az ORYX adatbázisában szereplő információkra alapozva Tóth alezredes bemutatta a két szembenálló fél páncéloserőit, kitérve azok viszonylag jelentősnek mondható veszteségadataira is. Az előadás részletesen foglalkozott a harckocsik alkalmazásának változásaival is: az orosz oldalon alkalmazott eszközök kezdetben csekély hatékonyságot mutattak, betudhatóan a személyi állomány felkészületlenségének és felkészítetlenségének, a haditechnika színvonalának, a hibás alkalmazásnak, valamint

az alacsony morálnak. A háború előrehaladtával azonban a tapasztalatok hatására megváltozott a harckocsik bevetésének orosz módja, a műveletek szervezettebbeké váltak, nőtt azok tüzérségi támogatása, és ezek hatására emelkedett az állomány morálja is. Ezzel szemben az ukrán oldalon a háború kezdeti szakaszában sokkal nagyobb fokú készenlét és felkészítettség mutatkozott mind a személyi állomány, mind a haditechnika területén. A kezdeti fölény azonban – többek között – a jobb orosz harckocsi-alkalmazás hatására eltűnt, az elszenvedett veszteségek és kudarcok, valamint a gyorsított és emiatt sokszor elégtelen kiképzés pedig a morál romlásához is vezettek. Tóth alezredes a prezentációjában külön kitért az alkalmazott nyugati típusokon szerzett tapasztalatokra, valamint a jövő fejlesztési irányait is bemutatta.

A szekció előadásai után a hallgatóság kérdései a harckocsik jövőjét, valamint a háború várható fejleményeit firtatták. Az első kérdésre válaszolva mind Resperger István ezredes, mind Tóth András alezredes kijelentette, hogy a harckocsi alkalmazásának jelenleg nincs alternatívája a szárazföldi műveletekben. A második kérdésre adott válaszában Kis-Benedek József a gázai események kapcsán kiemelte, hogy az Amerikai Egyesült Államokban komoly vita kezd kibontakozni, hogy a támogatások súlypontját Ukrajnára vagy Izraelre kell helyezni. Rác András arra mutatott rá, hogy a nyugati támogatások Ukrajna irányába nem fognak csökkenni, az esetlegesen csökkenő amerikai segílyt az európai államok fogják kipótolni. A háború menetében nem jósolt jelentős változásokat a kutató, mely véleményével Resperger ezredes is egyetértett. A szekció lezárásaként Szenes Zoltán kijelentette, hogy a közel-keleti események nehéz helyzetbe hozták Ukrajnát.

A második szekció – melyet az MTA HB alelnökeként Kovács László dandártábornok vezetett le – *Krajnc Zoltán* ezredes, a Nemzeti Közszerzési Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar tudományos dékánhelyettesének előadásával kezdődött. Az orosz–ukrán háború légi műveleteinek tapasztalatait összegző prezentáció egyik fő kérdése az volt, hogy miért ilyen gyenge az orosz légierő teljesítménye? Az egyetemi tanár kijelentette, hogy az orosz oldal légi műveletein még mindig tapasztalható a Varsó Szerződés öröksége, vagyis azok túlbonyolítottsága és agyontervezettsége, és ez az örökség magában hordozta a kudarcokat. *Krajnc Zoltán* rámutatott: az oroszok összhaderőnemi tervezés és világos műveleti koncepciók nélkül alkalmazták az egyébként jelentős számbeli fölényű légierejüket. Elhangzott, hogy akárcsak a harckocsik területén, e haderőnemben sem alkalmazták a legmodernebb technikai eszközöket. Az ukrán félről szólva a dékánhelyettes bemutatta annak igen jelentős légvédelmi rendszerét, melyet a beérkező nyugati eszközök tovább erősítettek. A téma külföldi szakértőjének – pl. David Deptula, John Stinger – véleményére hivatkozva kijelentette, hogy az orosz fél a légierőt csak a szárazföldi haderőnem támogatására használta, valamint alábecsülte az összhaderőnemiséget.

A szekció második előadójaként *Kovács László* dandártábornok, az MTA doktora, az NKE tudományos rektorhelyettese az orosz–ukrán háború kibervonatkozásait mutatta be. Előadását 2015-től, az ukrán villamos-energia rendszer ellen indított támadásokkal kezdte, bemutatva a 2022-ig terjedő időszak – valószínűsíthetően Oroszország felől érkező – kibertámadásait. A háború kirobbanását megelőző napok kibereeményei, az ukrán kormányzati és a bankrendszert érő támadások már előre

jelezték a várható orosz hagyományos támadást. Az orosz fél kiberműveleti az alapvetően civil célok ellen folyamatosak voltak, azonban 2022 augusztusától ismét az ukrán kormányzat jelenti a fő célt. A közelmúlt, 2023 nyarának történéseiről szólva a kormányzati célok mellett az ukrán hon- és rendvédelmi rendszer, valamint a bankszektor szenvedte el a legkomolyabb támadásokat. Előadása végén Kovács László a lehetséges jövőről szólva a multitér műveletek fontosságára hívta fel a hallgatóság figyelmét. Kijelentette, hogy a Magyar Honvédség Kiber- és Információs Műveleti Központ, valamint a Magyar Honvédség Kiberakadémia létrehozása erre a kihívásra tekinthető válaszként. A rektorhelyettes hangsúlyozta, hogy a jövőben felértékelődik az információs műveletek, ezeken belül a stratégiai kommunikáció jelentősége.

A háború haditengerészeti műveleteiről *Kaiser Ferenc*, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Nemzetközi Biztonsági Tanulmányok Tanszékének egyetemi docense beszélt. Előadásának címe – „Dávid harca Góliáttal” – kifejezte a prezentáció tömör tartalmát, ugyanis szerinte az erőviszonyokat figyelembe véve, a háborúnak a tengeren kellett volna a leggyorsabban eldőlnie, azonban az események a Bibliából jól ismert történet szerint valósultak meg. Az orosz Fekete-tengeri Flotta hajói, élükön a zászlóshajójukkal, a Moszkva cirkálóval a háború kitörése után blokádnak alá vonták az ukrán vizeket, melyet mindkét fél részéről intenzív aknaharc követett. A szakértő térképekkel mutatta be a Fekete-tenger jelentőségét, az ott futó csővezetékeket, valamint a tengeri szállítás fő útvonalait. Kiemelte, hogy Odessza elfoglalása kiemelt jelentőséggel bírt volna az orosz fél számára, azonban a Moszkva cirkáló elsüllyesztése – mely során az ukránokat a NATO-felderítés adatai segíthették –, valamint az ukrán tengeri dróntámadások döntően megváltoztatták a tengeri háború mentét. *Kaiser Ferenc* elmondta, hogy jelenleg az ukránok célja az orosz haditengerészeti erők kiszorítása a Fekete-tenger nyugati medencéjéből, melyre komoly esélyük van.

A második szekció és egyben a konferencia záró előadását *Szenes Zoltán* tartotta „A NATO keleti védelmének változása” címmel. A Magyar Honvédség korábbi vezérkari főnöke, az NKE professor emeritusa a 2014-es walesi csúcstalálkozót paradigmátikus váltópontnak nevezte a szervezet történetében, melytől a NATO keleti országai védelmének kérdései felértékelődtek. Hangsúlyozta, hogy az Északatlanti Szerződés Szervezete továbbra is elkötelezett a tagországok kollektív védelmének kérdésében, melyhez napjainkban azonban több erő felmutatására van szükség a valós elrettentés érdekében. A 2022-es madridi csúcstalálkozóról szólva az egyetemi tanár kiemelte a kollektív védelmet megerősítő új stratégiai koncepció elfogadását, valamint az új NATO-haderőmodell kialakításának kérdéskörét. Ez utóbbi kapcsán aláhúzta, hogy a létszámemelés célja a NATO keleti szárnyának megerősítése. *Szenes Zoltán* szólt a regionális alapú védelmi tervezésről is, eszerint az országokat – hasonlóan a hidegháború időszakához – egy-egy dandár harccsoport védi majd. Az előadásban hazánk kapcsán elhangzott, hogy Magyarországon fontos törvényi változások történtek a háború miatt, hazánk védelmi költségvetése pedig GDP-arányosan a 8. a NATO-n belül. Az MHTT elnöke prezentációját zárva úgy értékelt, hogy a NATO gyorsan reagált a háború kirobbanására. A politikai és katonai szövetség célja jelenleg Ukrajna győzelemre segítése és Oroszország elrettentése, mely utóbbi kapcsán az előretolt védelem jelenthet biztonsági garanciát a tagállamoknak.

A szekciót követő első kérdések a légvédelem, valamint a multiter műveletek jövőjét érintették. Utóbbi kapcsán Kovács László és Szenes Zoltán is kiemelte, hogy a Magyar Honvédség felkészítése szem előtt tartja ezt, azonban mindehhez jelentős anyagi forrásokra van szükség. A konferencia utolsó kérdései a logisztika és a polgári védelem kérdéskörét érintették. Szenes Zoltán elmondta, hogy az ukrán polgári védelem, melyet külön minisztérium irányít, professzionálisan kezelte az eddigi kihívásokat. A logisztika kérdései kapcsán kiemelte, hogy az ukránok jelenleg 26-féle nehéztechnikát alkalmaznak a fegyveres erejükben, mely gyakorlatilag logisztikai rémálomnak tekinthető. Oroszországról szólva kiemelte, hogy az ország hadigazdálkodásra tért át, de így is komoly ellátásbeli problémák jelentkeznek a harcoló alakulataiknál.

A konferenciát Kovács László, az MTA HB alelnöke, mint az egyik szervező zárta le. Elmondta, hogy a háború közös európai tragédiának tekinthető, melynek vége a bizonytalanság ködébe vész. A fegyveres küzdelemmel kapcsolatban a konferencián megfogalmazott tanulságokat kulcsfontosságúaknak nevezte hazánk fegyveres ereje, a Magyar Honvédség felkészítése szempontjából.

Forgács Balázs